

מועד ששמרו שמירה פחותה. ולפי זה לכארה הוא הדין במועד לקרן ימין ושמרו שמירה פחותה, ונגה בה – פטור. אולם הרמב"ם לא כתוב כן, שעיל אף שנקט (נוקי ממן זא), שאין אומרים 'צד תמותה במקומה עומדת' (וכ"פ המאירי. ולא כהרא"ש שפק הכרב"א), פסק (שם ב) שמועד לקרן ימין, בין שנגה בימין בין בשמאלי – משלם חצי נזק.

ובאו רשות דבר הוא שסבירת רב לפטור לגמרי מועד ששמרו שמירה פחותה, אמורה רק כאשר נפטר מהחוב שמירה מעוללה בשור זה, אבל כאשר הוא נשאר 'תם' כלפי קרן שמאל, הרי שהחיב לשומר שור זה בשמירה מעוללה מפני צד התמות' שבו, ולכן אין סבירה לפטירו מתשולם תם בכל גונני, גם כשהנגה בקרן ימין (עפ"י ابن האול שם. ו'ימ' מצד תחילתו בפשעה וסופה באונס').

דף מו

'אלא אמר אבי הינו טעםיה דר"א כדתני ר' נתן אומר מגניון שלא יגדר אדם כלב רע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם רעוע...'. וסביר ר"א שاف' שור המועד כמו אלו, ואולם הכם סוברים שונות שור המועד שאינו מוזמן כל כך להזיק למותם. וגם יש לו תקנה בשמירה (تور' פ).

– התוספות כתבו שני פירושים, האם דברי ר"א אמורים כלפי חיב התשלומיין, שאם שמר שורו המועד בשמירה מעוללה – חייב. או שמא לא דבר ר"א אלא לעניין האיסור לקיימו, אבל אם שמר שמירה מעוללה – פטור.

וכן נקט רבנו פרץ. ולפי צד זה, את שפיר שנשנו דברי ר' אליעזר לאחר ר"מ ור"י הגם שקדם להם בזמן – כי דבריו בעניין אחר נאמרו. ואכן יש שגרוטו, כנראה משום כך, 'רב' אליעזר' והינו ר"א בן שמואל, כאשר כתב כ"ז באמת ליעקב. ע"ש. אבל בר"ד הגירסה 'רב' אליעזר'.

ותור"ד הסיק כהצד הראשון. וכן פירוש רשי' במשנה שר"א לעניין תשולם מיררי. אך יתכן שפיריש לפני הסלקא-דעתין (כדרכו של רשי' בפירושו – ע' תוכ"ט פאה ב,ב; משלא"מ סotta ב,ו), אבל להסביר אבוי השתנה הבואר כמו שכתבו בתוס'. ולפי הצד הראשון שלר"א חייב בתשלומיין, והשוו זאת ל'כלב רע', הוא הדין כלפי קרן כלב רע שנשך, לר"א, הרוי הוא כמועד ומשלם נזק שלם. אך יש להסתפק אם הכם שולחה למותם, חולקים על ר"א בעיקר הדבר וסוברים שאין איסור לקיים שור המועד, אבל כלב רע שאסור [דלא מסתבר דפליגיא א' נתן וכמוש"כ הראשונים], גם הם יודו שחיב לשלם. או שמא לשיטמת אין חיב בתשלומיין אף אם אסור לקיימו.

וכן יש להסתפק לפירוש השני, בשמר את הכלב שמירה פחותה [כי בשמירה מעוללה פטור אפילו לד"א] – האם חיב בתשלומיין כשור מועד, או כתם, [שהרי גם השור שהתורה דבורה עליו והוא פר בעל חימה ולא שור מסורש שהוא כתם, שחררי סידור אסור מן התורה. ואעפ"כ משלם חצי נזק בפעם הראשונה]. אך אין להוכיח מדלא תנוי 'הכלבי' עם כל אותן חיות המועדות מתחילה (במשנה לעיל ט). שחררי ודאי שיש כלבים שאינם מתחילהן, וכך נמנואו [עליה יונה ע' רסה].

ויש להוכיח לכארה שדינו כתם, מדברי הרמב"ם (נוקי ממן ב,יט) שהמשסה כלבו של חברו ונשכו, משלם בעל הכלב חצי נזק [ואמנם מהרמב"ם ניתן היה לדוחות דטיסוי שאני וכברת המ"מ שם, אבל מישיטת הראב"ד שם שחייב בין תם למועד – מוכחה], ולא חילק בין כלב גיגיל לכלב רע. בפרט שדורמבר"ס בהביאו את איסור גידול כלב רע כתם 'בלב' בחתם, אלא ואגם 'כלב רע' יכול בלשונו בסתם 'כלב'.

עוד נראה להביא ראייה, מדברי הגהות אשר"י שכתב להלכה שאין להשחוח שור והמועד, מדרבי נתן. ומשמעו שאף לחכמים החולקים על ר"א לענין תשולמין, אסור להשחוחו (שאין מסתבר לומר שפסק כר"א דלא כשאר הפוסקים. שכן אורה מבואר בהלין נה: דלא נקטין כר"א). וכן משמעו בתורי"ד וכ"פ רשל. וא"כ הוא הדין לכלב רע, הגם שאסור להשחוחו אין לחייבו ממשום כך נזק שלם.

ומלבך זאת, יש לומר שאף לר"א אין לתלות איסור החזקה ושהייה לענין המועדות, והגם שהשחו שור המועד לכלב רע, אין זה אלא לענין החוקתו ולא לענין תשולמין.

וע"ע לעיל מ. שאף שור שידוע שהוא גנון, כל שלא הועד ג"פ בבית דין, דיןנו כתם, ולא חלקו בין שור לשור. אך אולי כלב מגוז מסויים שכל אותו הסוג רגילים לנשור – שניי.

ב. אמר רבא (בפירוש דברי רבי אלעוזר), שומר חنم שקיבל עליו שמירת נקיון, אם הכיר בו שהוא נג奸, סתמא דמלתא מעלה בדעתו שלא יזק לאחרים אבל לא שלא יזק בעצמו על ידי שור אחר, הלך אם הזיק חייב מפני שקיבל עליו, ואם הווק משור פטור.

א. 'שומר חنم' – לאו דוקא. וכן גרס רבנו تم 'שומר' סתם (וכן סתימת הפוסקים).

ב. מבואר בפוסקים (חו"ט טז, ח. וכ"ה ברשב"א או"ז מ"מ ועוד) שבסתם מקבל עליו השומר שמירה על השור בין שלא יזק בין שלא יזק, אבל שור נג奸, אין בקבילתו הסתמית אלא שלא יזק, אבל לא עליה על דעתו שיתיצב שור נגандו.

וכתיב רשל"ל (יש"ש פ"א לו) ששאל ושותר שנותלים הבהמה לצורך עצם, אפילו בשור נג奸 בסתמא מקבלים עליו גם כן שמירה שלא יזק, בניגוד לשומרים שלצורך שימושם הם עומדים.

דף מה – מו

צב. איזו דרגת שמירה נזכרת לשור?

לדברי רבי מאיר, בין تم בין מועד צריים שמירה מעולה ולא ישמרנו – הוסיף הכתוב שמירה על השמירה והרגילה של בני אדם. ותם ומועד שויים, 'נגיחה' בתם 'נגיחה' במועד), הלך קשוו בעלי בモטרה ונעל (= או נעל. עפ"י רבנו יהונתן וריא"ז ושו"ע) בפניו כראוי [כלומר דلت שיכולה לעמוד ברוח מצויה וכד'] – ויצא והזיק, אחד تم ואחד מועד – חייב.

רבי יהודה אומר: تم חייב ומועד פטור (סתם שוררים בחזקת שימורם, וכשחיה תורה בתם למדנו חיב שמירה מעולה. וכשאמורה תורה במועד ולא ישמרנו הוא ריבוי אחר ריבוי ובא למעט, לומר ממועד די לו בשמירה פחותה. ודורשים ישמרנו – להה ולא לאחר, שהתם לא נתמעט).

נהלכו אמראים בדעת רבי יהודה; לדברי רב אהבה, לא פטר ר"י בשמירה פחותה אלא צד העדראה שבו אבל צד תמותה במקומה עומדת, לחיב החזי נזק כתם. ואילו מדברי רב הוכיתו שאינו סובר כן. ולדבריו אם היה השור מועד לקרן ימין ולא לשמאלו, אם שמר שמירה פחותה ויצא והזיק – בקרן ימין פטור מכלום ובקרן שמאל חייב החזי נזק (כפרש"י).

רבי אילעוזר אומר: אין שמירה לשור אלא סכין (שהרי אסור לאדם לשים דמים בביתו כגון כלב רע וסולם רעוע, הלך ולא ישמרנו משמע אין לו שמירה. ערשי" בפירוש דברי אבי).

לפירוש אחד בתוס' מהיב ר"א בתשלומין אפילו בשמירה מעולה. ולפירוש אחר לא אמר רבי אילעוזר שצרכיך לשחתו אלא לענין איסור בעלמא, אבל בתשלומין אין חייב אם שמרו שמירה מעולה [כמו בור מכוסה שפטרתו תורה מתשלומין]. וכן נקט רבנו פרץ. ואילו בתורי"ד הסיק שלר"א חייב בתשלומין, ומשום קנס הוא על שעבר על איסור בחותוקו. [רביה היה סבור לחיב מדאוריתא מ'ולא ישמרנו, והסיק אבי שמשום קנס הוא].

בברייתא מובאת דעת רבי אילעוזר בן יעקב שאחד تم ואחד מועד די להם שמירה פחותה. (דרש רבבי יהודה למעט מועד, ולמד تم ממועד 'נגיחה-נגיחה').

א. הרמב"ם (ד,א) הרא"ש והמאירי (לט) נקטו הלכה כרבי יהודה, שהמועד די לו בשמירה פחותה [ופסק הרא"ש כרב אהבה שצד תמותה במקומה עומדת. וברמב"ם (ד,א,ב. ע"ש בנו"כ ובפרישה טז) נראה שבעל שור אין אמורים הצד תמותה במקומה עומדת (וכ"כ המאירי לעיל) מלבד במועד לקרן ימין. ורש"ל פסק אף לענין זה שאין הצד תמותה במקומה עומדת. ובאו"ז נסתפק אם הוא ראב"א תלמיד ר' – הלכה כרב, ואם הוא מאוחר תלמידו של ר' – הלכה כמותו]. וכן נפסק בשו"ע (שז,א,ח).

וכן פסק הא"ז, ונסתפק לומר שהוא הולכה כרבי אליעזר בן יעקב שימושנו קב ונקי, שאפלו
בתם די בשמירה פחותה.

ויש פוסקים כרבי מאיר שגם המועד צריך לשמור מעולה [אם מפני שתם מתניתין בפרק
הכוון כמוותו (פסק הרי"ד. וכן נקט הריא"ז לעיקר), או מפני שאנו נוקטים פלגא נזקא קנסא וסתם
שווורים בחזקת שימור כר"מ (נמו"ג)].

ב. כתוב בתורי"ד שף להחמים החולקים על ר"א, צריך לשוחחו ולסלק המזיק, ואם עבר ולא
שחטו ושמרו פטור מנזקין אבל חייב הוא בדייני שמים. וכךין זה פסק מהרש"ל שאסור להזיז
שור מועד. אף בזמן זהה שאין דין מועד, מ"מ כשנכח שלוש פעמים והזיז נג奸 אין לו שמירה
אללא סכין. וככלב רע וככ' – שציריך אדם לסלך דמים מביתו.
